

Metsanduse arengukava aastani 2030 juhtkogu 17.12.2019 kohtumise protokoll

Asukoht: Hestia Hotel Europa, Lääne-Euroopa saal, Paadi 5, Tallinn
Aeg: 17.12.2019, kell 10.00 – 17.15

Juhatas: Keskkonnaministeeriumi (KeM) asekanstler Marku Lamp
Protokollis: KeM metsaosakonna nõunik Andra Ainsaar

Osalesid juhtkogu liikmed: Andres Talijärv, Asko Lõhmus, Bert Rähni, Imbi Henno (asendusliige Ülle Laas), Jaan Aiaots, Jaan Kers, Kadri Ukrainski, Karel Lember (Kaupo Reede asendusliige), Krista Kupits, Kristel Järve, Leo Filippov, Linda-Mari Väli, Madis Iganõmm, Marko Gorban, Paavo Kaimre, Peep Arold, Raul Kirjanen, Tarmo Porgand, Tarmo Tüür, Toomas Muru, Tõnu Ehrpais, Veronika Valk-Siska, Ülle Läll

Lisaks osalesid: Karli Ligi (KeM metsaosakonna nõunik), Kadi Kõiv (KeM metsaosakonna nõunik), Rauno Reinberg (KeM metsaosakonna peaspetsialist), Maret Parv (KeM metsaosakonna peaspetsialist), Marju Kaasik (KeM avalike suhete osakonna peaspetsialist), Tuuli Levandi (KeM teadusnõunik), Arno Baltin (arutelujuht), Jaanus Kangur (arutelujuht), Annela Anger-Kraavi (Cambridge'i Ülikool), Hardi Tullus (EMÜ), Taimo Aasma (KeM looduskaitse osakonna juhataja),

Päevakava:

1. Päeva sissejuhatus
2. Kliimamuutuste ja metsanduse teemaline ettekanne, *dr Annela Anger-Kraavi*
3. Lageraie alternatiivid. Püsimetsanduse võimalused, *prof. Hardi Tullus*
4. TAIE strateegia ja nutika spetsialiseerumise teemaline ettekanne, *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*
5. Elurikkuse teemaline ettekanne, *KeM looduskaitse osakond*
6. MAK2030 edasise protsessi arutelu (sh 18. detsembri kohtumise kokku leppimine) ja teadlaste lähteülesanne
7. Muud küsimused (ELKSi ettepanekud metsanduse põhiprobleemi, metsanduse põhiprotsessi ja mõistete teemarühma kohta, Keskkonnakomisjoni ettepanek)
8. Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu ettekanne
9. Asko Lõhmuse ettekanne
10. Bert Rähni ettekanne
11. Päeva kokkuvõte

Kokkuvõte

17. detsembril toimus juhtkogu kohtumine. Päeva esimeses pooles sai kuulata erinevaid ettekandeid, mille kohta said juhtkogu liikmed küsida küsimusi.

Juhtkogu põhiline arutelu keskendus MAK2030 koostamise edasise protsessi kokkuleppimisele. Juhtkogu sõnastas järgmise otsuse: KeM koostab MAK2030 eelnõu, jättes vajadusel valikuid kriitilisematesse kohtadesse. MAK2030 eelnõu arvestab/põhineb ühisstsenaariumil ja MAK2030 algatamise ettepanekul. Kaasatakse teadlasi ja eksperte spetsiifilistesse küsimustesse. Seejärel juhtkogu tagasiside, aga paralleelselt alustatakse mõjude hindaja leidmisega MAK2030 eelnõule.

- jaan-märts 2020 – KeM koostab etapiviisiliselt MAK2030 eelnõu, pakkudes juhtkogule eesmärkide valikuid 1. veebruariks, juhtkogu tagasiside, kohtumised?
- märts 2020 – otsitakse mõjuhindaja (KSH ja muude oluliste mõjude hindamine), lähteülesanne saadetakse eelnevalt juhtkogule arvamuse avaldamiseks
- aug-sept 2020 – juhtkogu arutab mõjuhindaja vahearuande tulemusi, esitab eelnõu keskkonnaministrile
- sept-okt 2020 – MAK eelnõu EISis
- nov 2020 – KSH ja muude mõjude hindamise lõpp, MAK2030 eelnõu esitatakse VV-le ja edasi liigub see Riigikokku (vastuvõtmise aeg tõenäoliselt 2021 aasta algul)

Päevakorra 7. punkti otsustati arutada järgmisel kohtumisel ning 18. detsembri kohtumine ära jätta. Kohtumise lõpetasid juhtkogu liikmete ettekanded.

Sisu päevakorrapunktide kaupa:

1. Päeva sissejuhatus

Marku Lamp andis ülevaate kohtumise päevakavast ja juhtkogule koosolekuks saadetud materjalidest. Lisaks märkis, et päeva aitavad modereerida Arno Baltin ja Jaanus Kangur. Päeva pärastlõunasest arutelust oleneb, kas juhtkogu soovib kohtuda ka homme, 18. detsembril. Juhtkogu soov on olla tempokam ja seetõttu on ka päevakord tihe.

Tõnu Ehrpais küsis, et kas homse juhtkogu kohtumise võiks kohe ära otsustada. Marku Lamp vastas, et see kahjuks sõltub pärastlõunaks planeeritud arutelust.

Juhtkogu kinnitas päevakorra.

2. Kliimamuutuste ja metsanduse teemaline ettekanne

Annela Anger-Kraavi andis ettekandega ülevaate, kuidas kliimamuutused mõjutavad Eesti metsasid. Ettekandja selgitas, kuidas kliimamuutused mõjutavad metsa ning kuidas mets on kliimamuutuste leevendaja ja ka kohandaja.

Asko Lõhmus küsis, et kas ettekandes toodud stsenaariumites on arvestatud maapealse puitmassi eemaldamisega seotud emissioonide või ka mulla emissioonidega. Annela Anger-Kraavi vastas, et arvestatud on kõiki emissioone koos.

Raul Kirjanen tundus huvi, et kas on rahvusvahelisi uuringuid sellest, kuidas mõjutavad kliimamuutused metsa juurdekasvu ja kas juurdekasv Eestis on alahinnatud. Annela Anger-Kraavi vastas, et uuringute tulemused näitavad metsa juurdekasvu suurenemist ning seda põhjustavad erinevate tegurite kombinatsioonid. Lisaks on ettekandja teadlik 4-5 teadustööst, mis näitavad, et Eesti metsa juurdekasvu arvestusmetoodika on alahindav, kohati 3-4 mln tm/a.

Leo Filippov küsis, et kas metsamulla emissioon ei peaks suurenema, kuna raske metsatehnika lõhub mulda. Annela Anger-Kraavi vastas, et töös on arvestatud keskmise emissiooniga. Jätkuvate pehmete talvedega tuleks see number ülevaadata. Leo Filippov täiendas, et kas siis on metsamulla emissiooni alahinnatud. Annela Anger-Kraavi märkis, et seda on raske öelda, kuidas on metsatehnika mulla emissiooni muutnud.

Leo Filippov palus täpsustada, mida uuringus juurdekasvu all sisuliselt mõeldakse. Annela Anger-Kraavi selgitas, et juurdekasvu arvestus tuleb KAUR-i mõõtmistulemustest ning antud töö ei ole sellega seotud.

Jaan Aiaots tõi välja, et võiks teha ka stsenaariumi, milles majandusmetsade pindala muutub – on teada, et viie aasta jooksul majandusmetsade pindala 40 000 ha võrra väheneb. Annela Anger-Kraavi märkis, et tegemist on väga hea mõttega.

Tõnu Ehrpais küsis, et kas on olemas tabel, kus on koos stsenaariumid, süsinik ja asendusefekt, kuna neid numbreid oleks koos hea vaadata. Annela Anger-Kraavi vastas, et tegemist on taas väga hea mõttega: asendusefekti numbrid on olemas ja need on vaja lihtsalt tabelisse panna.

Tarmo Tüür tundis huvi, et mis mõeldakse selle all, et paberipuitu tuleb väärindada kohapeal – tselluloosi toodete eluiga on ju vaid paar aastat. Annela Anger-Kraavi vastas, et mida pikema elueaga toodetes puitu kasutatakse, seda parem. Hea oleks, kui toode jääks vähemalt kaheks aastaks kodumaale, kuid praegu läheb puit kohe välismaale.

Linda-Mari Väli tõi välja, et kui raiume selleks, et suurendada süsiniku sidumist ja samal ajal toodame graanuleid põletamiseks, siis põhimõtteliselt tahame suurendada süsiniku sidumist, et uuesti siduda süsinikku, mis puidu põletamisel tekib. Annela Anger-Kraavi selgitas, et kui see on nii, et kvaliteetsest puidust toodetakse pelletteid, siis palju parem oleks sellest ikka pikema ealisi tooteid teha. Samas kehva kvaliteediga puitu tuleks siiski põlevkivi asemel põletada, sest sellest on rohkem kasu, kui maas lagunedes.

3. Lageraie alternatiivid. Püsimetsanduse võimalused

Hardi Tullus rääkis ettekandes lageraie alternatiividest. Seejuures andis ülevaate, mis on turberaie eesmärgid, eelised ja puudused. Ettekanne käsitles ka teiste maade kogemust, näiteks Soomet.

Asko Lõhmus palus kommenteerida Soomes tehtud pikaajalist uuringut ja püsimeetsandust. Hardi Tullus vastas, et uuringuid tehakse vanade õpikute tarkusest kuni uuema aja ühiskonna huvideni. Püsimeetsanduse ökonoomikaga on nii, et esimesed raied on kindlasti väikese kuluga ja raiutakse suuremad puud maha. Seejuures jäävad tegemata aga uue metsa rajamise kulud ehk kui kultuure ei rajata, siis ei ole ka kulusid. Kogu meesanduses lageraiete osalist või täielikku keelemist, puidu kasvatamise mõttes, on meie looduslike tingimusi arvestades väga raske saavutada. Lisaks Soomest, kes lõpetas 4-5 aastat tagasi lageraie alternatiivide keelamise ja tühistas küpsusvanused – kardeti, et raiemahud tõusevad ja loodeti, et kõik hakkavad lageraie alternatiive kasutama. Selle tulemusena jäid hoopis raiemahud samasuguseks, need ei tõusnud, ja valik- ning turberaieid tehti ikkagi väga vähe. Viimase põhjuseks on puhas ökonoomika – tasuvus. Seega, teaduses saadaksegi erinevaid tulemusi ning selle sümbioosist selgub tõde. Hardi Tullus tsiteeris Ivar Etverki raamatust „Väike meesanduskursus: „Valikraie on teoreetiliselt kõige looduslähedasem ja meesandõbralikum raieviis, kuid tegelikult on sellest saanud Eesti meesandade suurim laastaja.“ Väheste peremehetundega meesandomanikud lähevad alternatiivina suuremaid puid maha võtma ning see on ka põhjus, miks ajalooliselt on tagasi mindud lageraie juurde. Ligi kolmekümne aasta jooksul on valikraiet tehtud umbes 4000 ha/a, kuid kus selle hulgas on püsimeetsandus, seda ei tea keegi näidata.

Tarmo Tüür tõi välja, et kohe on ilmumas püsimeetsanduse teejuht ja sinna on kokku kogutud praktilisi näiteid Eestist ja lähiriikidest. Samuti on näiteks võrreldud puidutootmist lageraiega ja püsimeetsas nii Soomes, Rootsis ja Norras – tulemused näitavad, et kogu raieringi peale on võrdselt nii neid uuringuid, kus saadakse rohkem puitu lageraieist, kui neid, kus püsimeetsast. Seega olenevalt raievõtetest ja kasvukohast on puidutootmine Skandinaavias sellisel juhul enamvähem võrdne, kui vaadata pikka perioodi. Kui Eestis püsimeetsandusele hoogu anda, kuigi seda ei toeta praegune õigussüsteem ja meesandatoetused, mis soodustavad pigem intensiivset majandamist, siis oleks ka Eestis palju rohkem edulugusid näidata. Hardi Tullus märkis, et nimetatud raamatu autorid on ka temaga ühendust võtnud ning ta palus kokku saada mõnes Tartu lähiumbruses olevas püsimeetsas, kuid ühtegi edukat näidet 50 km raadiuses ei suudetud leida. Hardi Tullusega kohtunud Taavi Ehprais oli öelnud, et juhul kui ei tunnistata lageraieid kuni 2 ha ja turberaieid püsimeetsanduseks, siis ei saa Eestis ka püsimeetsast rääkida.

Leo Filippov küsis, et kas kujundusraie mõiste on Eesti meesanduses muutunud, kuna selle nime all praktiseeritakse lageraieid kaitsealadel. Hardi Tullus vastas, et mõiste puhul tuleb lähtuda meesandusest. Seaduses on fikseeritud, et kujundusraie on kaitstavatel aladel lubatav raieviis eelkõige sihtkaitsevööndis liigi kaitse-eesmärgi saavutamiseks. Kujundusraie on üldmõiste kõikidele raietele, mis kaitsealadel tehakse. Lisaks võiks seadusesse sisse tuua parkmetsa raie mõiste, et lubatakse hoida parkmetsa tihedust. Varasemalt nimetati sihtkaitsevööndis tehtavat raiet raadamiseks, kuid see oli absurdne. Tegemist ei ole puiduvarumise raiega.

Linda-Mari Väli sekundeeris ettekandes toodud puuduseks kvaliteetse tööjõu olemasolu – see ei saa olla puudus ja peaksime liikuma sinna poole, kus kvaliteetne tööjõud suudab teostada lageraie asemel alternatiive. Hardi Tullus selgitas, et raietöeline peab mõistma, mida raiuda ja

mida mitte. Seetõttu ongi puudus, sest lageraiet on lihtsam teha, kuna ära on märgitud seemne- ja säilikuud. Metsakasvatuse loominguks on tööd: väikemetsaomanik võib rakendada oma väikeses metsas alternatiive ja ka vigu teha.

4. TAIE strateegia ja nutika spetsialiseerumise teemaline ettekanne

Karel Lember andis ettekandes ülevaate TAIES (teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni ja ettevõtluse strateegia) koostamisest, mida juhivad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) ning Haridus- ja Teadusministeerium. Ettekandja tõi välja strateegia eesmärgid ja meetmed. Samuti materjalidest, mis strateegia koostamise lisana valmivad. Lisaks rääkis Karel Lember nutikast spetsialiseerumisest ja puudust energietikas.

Raul Kirjanen tõi välja, et äkki on Eesti ettevõtete madal innovatsiooni näitaja (0,59%) põhjus see, et meil ei ole ühtegi regulatiivset suunist, kuidas ettevõtte seda näidama peavad ja seega puudub ka huvi. Teine küsimus puudutas biomassist taastuvenergia tootmist: kas viimases tabelis on toodud primaar- või rakendusenergia. Karel Lember vastas, et see peaks olema primaarenergia. MKM on teadlik, et nimetatud protsenti ei ole ettevõtetel motivatsiooni esitada ja võimalik, et see on alahinnatud. Samas, see number ei erine oluliselt naaberriikidest ja tundub üsna loogiline tase. Seejuures on number hinnanguline, seda ei saa võtta raamatupidamisaruannetest – see on ettevõtte hinnang. Absoluutnumbrina on see aastate jooksul ikka kasvanud.

Jaan Kers tundis huvi, et kuidas motiveerida ettevõtteid võtma rohkem tööstuse tootearenduses innovatsiooni loomisel kontakti teadusasutustega. Lisaks, kuidas saaksid ettevõtteid enam vahet teha tasemeõppe tudengitel, kellel on rohkem huvi ja võimekust panustada. Karel Lember vastas, et viimane on küsimus on pigem ettevõtetele ja sinna ei saa riik sekkuda. Kindlasti on see ka sektorist: IT-sektoril on tudengite vastu väga suur huvi. Riik saaks siinjuures motiveerida võib-olla tudengeid ülikooli õpinguid jätkama ja lõpetama. Teaduse ja ettevõtete koostööprogrammi osas ei ole ühte lahendust – kui eesmärk on tootlikust tösta, siis peab ka sisend kasvama.

Leo Filippov küsis, et kas tutvustatud teaduse ja innovatsiooni mudelis on ruumi ka metsandusteadusele ehk kas toetusi saab ka metsandusteadus. Karel Lember vastas, et kindlasti on metsandus osa Eesti teadusüsteemist. Iseenesest, kui olulisel kohal see on ja kuidas õnnestub rahastus kokku leppida ministeeriumite vahel – suur sõnaõigus on ka ülikoolidel.

Leo Filippov tundis huvi, et kas transpordi arengukava alla käib ka metsateede hooldus ja rajamine. Põhiliselt puudutab see erametsi, RMK saab ise hakkama. Karel Lember vastas, et seda valdkonda kindlasti nimetatud arengukava hõlmab. Seejuures on dokument veel koostamisel ja ei oska öelda, kas vastav ettepanek on tehtud ja ka praegu kava osa.

Asko Lõhmus küsis, et mis on majanduskeskkonna prognoos ja kas see arvestab ka kliimamuutusi ja muid keskkonnapiiranguid. Karel Lember vastas, et põhialuseks on pikk prognoos ja seal ei ole kindlasti kõiki aspekte arvesse võetud, k.a kliimamuutusi.

Linda-Mari Väli tundis huvi, et kas mõeldakse ka energia säästmise peale. Karel Lember vastas, et see teema on tugevalt päevakorral ja energiamajanduses üks kesksemaid teemasid. Ka ettevõtted mõtleavad selle peale aina enam. Kui energia säästmisega ei tegeleks, siis ei oleks lootuski kliimaeesmärke täita.

5. Elurikkuse teemaline ettekanne

Taimo Aasma rääkis ettekandes elurikkuse kaitsest. Ettekanne andis ülevaate faktidest, mis puudutavad metsandust ja on arengukava koostamisel lauale tulnud. Samuti käsitles ettekandja viimaste aastate Natura aruandeid ja selle põhjal toimunud muutusi elurikkuses.

Linda-Mari Väli küsis, et kas üldine kevad-suvine raierahu esmalt kaitsealadel, hiljem kõikidel aladel, parandaks lindude olukorda. Taimo Aasma vastas, et see sõltub, kuidas seda tehakse. Sellest on palju räägitud ja kui teha õigesti, siis sellest on kindlasti kasu. Seejuures aga räägime erinevatest variantidest ilma põhjalikult analüüsivõimata. Kui rakendada raierahu n-ö natuke, siis sellel on selgelt ka omad miinused: kui ei raiuta haudumise ajal, kuid raiutakse väljakoornud tibusid perioodil, siis ei ole raierahust väga suurt kasu. Seega need vahevariandid ei pruugi tegelikult aidata.

Leo Filippov tundis huvi, et miks on metsamaade kaitsealadel kõige hullem olukord. Taimo Aasma vastas, et põhjuseks võivad olla nn jäljed kunagistest aegadest, kui meil oli väga vähe mittemajandatavat pinda. Praegu viimase 15 aastaga, Natura protsessi algusest, on kaitsealad suurenenud ja rangelt kaitstavate alade pindala on väga palju suurenenud. Kaitsealadel ei saa olla kiireid muutusi: selleks on vaja vähemalt 20 aastat, et elupaiga tüüp paraneks. Eeldused kaitsevõrgustike näol on väga head. Samas on aga elupaikade struktuur vilets ja ei vasta nõuetele, samamoodi on murekohti pindalade osas, kuigi katvus on hea. Lahendus oleks elupaikade kaitse alla võtmine just riigimetsades.

Tarmo Tüür palus täpsustada, et mida mõtles ettekandja väite all, et meil on väga palju andmeid. Lisaks, kui paljudel metsaga seotud ohustatud liikidele on tehtud ülepinnaalne inventuur. Taimo Aasma selgitas, et andmeid on intensiivselt kogutud ligi 20 aastat ja KAUR-i andmebaasides on tohutult andmeid. Punases raamatus on hinnatud üle 14 000 liigi, samuti on sel rahastusperioodil tehtud väga palju elupaikade inventuure kaitsealadel. Pigem on puudu analüütiline pool: andmed on baasis olemas, kuid tegelikult ei osata neid välja võtta ja analüüsida.

Andres Taliäär tõi välja, et üheltpoolt on KeMi ja Keskkonnaametid süüdistatud, et kaitseeeskirjade uuendamisel lähevad piirangud leebemaks, kuid erametsaomanikud tajuvad seda vastupidi – kaitse-eeskirjade uuendamisel ka kaitsepindala suureneb. Taimo Aasma vastas, et selge on, et kaitsealad on laienenud, mis on tulnud suurematest üksikotsustest. Korrastamise raames, mis algas 2004 aastal, kaasajastatakse vanasid eeskirju kaitse-eesmärkide tõhusamaks saavutamiseks. Looduskaitse on liikunud palju riigimaale ja oleme püüdnud planeerida kaitse pigem riigimetsa: suhe on umbes 10% eramaal ja 90% riigimaal. Eelmine tõstatatud küsimus

kujundusraie kohta: tegemist on kaitsekorraldusliku raiega, mida tehakse läbi kaitsekorralduskava. Kui on vaja kaitse-eesmärgi nimel teha liigi jaoks raiet, siis seda ka tehakse. Piiranguvõndite puhul on püütud minna paindlikumaks, kuid läbivalt ei ole lageraieid ka keelatud. Samuti on leitud, et igal juhul on targem teha väikest lageraieid, kui pidevalt tekitada kaitsealal häiringut. Püsimetsandus on sees ühes eeskirjas.

Ülle Läll küsis, et kui palju on kaitse alla võetud 26 000 hektarist tegelikult laane- ja salumetsad. Taimo Aasma vastas, et laane- ja salumetsad moodustavad umbes 22 000 ha, seal on lisaks ka näiteks soovikumetsasid.

Jaan Kers tundis huvi, et kuidas on mõjutanud viimaste aastate pehmed talved lindude pesitsemist ja arvukust. Taimo Aasma vastas, et ilmastik mõjutab lindude käitumist ja seetõttu on ka uuringud väga keerulised, eriti rändlindude puhul. Samas karmid talved teevad jälle teistpidi oma töö.

6. MAK2030 edasise protsessi arutelu (sh 18. detsembri kohtumise kokku leppimine) ja teadlaste lähteülesanne

Kristel Järve tuletas ettekande alguses meelde, kuidas MAK2030 koostamise protsess pidi algselt edasi minema. Seejuures tutvustas kolme erinevat varianti, kuidas nüüd saaks edasi minna:

- 1) stsenaariumid antakse edasi teadlastele, kes neid täiendavad ja seejärel hinnatakse mõjusid;
- 2) juhtkogu arutab stsenaariumeid ja seejärel annab edasi teadlastele täiendamiseks ja siis tehakse mõjude hinnang;
- 3) KeM koostab MAK2030 eelnõu, jättes valikuid kriitilistes kohtades, aluseks võetakse ühisstsenaarium ning kaasatakse teadlasi spetsiifilistesse küsimustesse, juhtkogu annab tagasisidet ja paralleelselt algaks KSH.

Kaks esimest varianti oli saadetud juhtkogule ette, viimase töö lauale KeM koosolekul.

Asko Lõhmus märkis, et oleme tupikus kõigi nende variantidega, kuna valmis on tehtud stsenaariumid, mis on hälbinud kaugele sellest, mida algselt tegema hakkasime. Nende täpsustamine teeks võib-olla mõjude hindamise lihtsamaks, kuid olulist metsanduse valikut ei pruugi teha. Tehniliselt on variant üks tehtav, kuid seejuures skeptiline, et kas stsenaariumid reaalselt adresseeriksid lähteülesannet ehk need ei pruugi lõpuks lähteülesandega kooskõlas olla. Kristel Järve töö välja, et KeM on küsinud stsenaariumeid kirjutanud teadlastelt valmisolekut uuesti panustama, kuid nad on öelnud, et olemasoleva materjali baasil ei saa enam hästi edasi minna. Neil on vaja suuremat sisendit juhtkogult, mida nad täpsemalt täiendama peavad ja pakkusid ka kohtumisi juhtkoguga. Seega teadlastele sisendi andmiseks on vaja suuremat juhtkogu sisulist panust. Asko Lõhmus lisas, et meil on laual kolm gruppi teadlasi, kes on stsenaariumitega juba kokku puutunud. Tõnu Ehrpais täiendas, et eelmisel kohtumisel oli sellest juttu, et KeM küsib esialgu valmisolekut nendelt neljalt teadlaselt, kes stsenaariumid kirjutasid.

Andres Tali järv küsis, et kas esimese variandi tulemuseks on teadlaste täiendatud neli stsenaariumit. Kui kõik neli stsenaariumit läbi töötatakse ja mõjud hinnatakse, siis ei suudeta nende hulgast ühte konsensuslikult valida. Seega on kõige parem variant kolm.

Karel Lember toetas seisukohta, et peaks töötama ühe stsenaariumiga, kuna nelja erinevaga on raske kompromissini jõuda. Lisaks, et kas mõjude hindamine teadlaste täiendatud stsenaariumitele annab hinnangu ka majanduslikele mõjudele, nagu töökohad, ja hindab kooskõla teiste arengukavadega, näiteks Eesti 2035. Kristel Järve vastas, et mõjude hindamine oli plaanis kahes etapis: stsenaariumite mõju ja hiljem eelnõu mõju hindamine. Praegu stsenaariumite hindamine ebaõnnestus ja täpselt sama tööd ei ole uuesti mõttekas tellida. KSH-d ja muude mõjude hindamist uuesti tellides on võimalik stsenaariumite hindamine tagasi sisse panna. Muude oluliste mõjude hindamine katab sotsiaal-majandusliku valdkonna hindamise.

Jaan Kers märkis, et hea oleks, kui saaks valida kahe stsenaariumi vahel, näiteks nagu Annela Anger-Kraavi ettekandes püsimeetsandus versus lageraie. Tõenäoliselt, arvestades selle töö mahtu, siis ei jõua seda teha. Kristel Järve selgitas, et kas on mõtet töötada kahe stsenaariumi kallal, millest kumbki ei osutu valituks.

Raul Kirjanen küsis, et millist lisisisendit teadlased juhtkogult ootavad. Kristel Järve vastas, et stsenaariumites on puudu mõõdikuid, puudu on eesmärgid. Teadlased on väga spetsiifilise eriala esindajad ja ühte stsenaariumit tervikuna on ühel teadlasel keeruline kirjutada. Selleks on pakutud edasiminemiseks variant kolm, et KeM tegeleks natuke laiemalt küsimustega. Raul Kirjanen täiendas, et kas juhtkogu oskab mõõdikuid panna ja mis need olla võiks. Kõige stressi tekitavam mõõdik on raiemaht, mida metsanduse arengukavast alati otsitakse – samas on seda kõige mõttetum paika panna, sest seda reguleerib turg ja keskkond. Seega, mis on selle mõte, kui juhtkogu mõõdikud paika paneb. Kristel Järve vastas, et ilmselt selle mõte ongi numbriarvutus kõige rohkem. Esmalt tuleb paika panna eesmärgid, siis saame hakata mõtlema ka vahemike peale ja täpselt kuidas eesmärkide täitmiseni jõuda. Siiani on arutelud olnud väga laiad, kuid täpsemad eesmärgid on paljuski sõnastamata. Mõjude hindamisel, kui pole ühtegi arvu, millest lähtuda, siis saabki ainult hinnangu anda. Raul Kirjanen lisas, et ka kehtivas arengukavas on raiemaht, mida ei ole suudetud täis raiuda – kuidas seda eesmärki siis käsitleda. Kas neid on mõtet paika panna, kui paljuski reguleerib turg, mitte arengukava. Kristel Järve selgitas, et raiemahust ei tohiks lähtuda – enne peaks kõik muu selge olema ning raiemaht tuleb selle põhjal viimasena arvutada. Raul Kirjanen tundis huvi, et mis oleksid siis muud mõõdikud. Kristel Järve vastas, et ilmselt kaitsealuste metsade pindala, lageraie alade pindala jm.

Linda-Mari Väli palus täpsustada, et kas kehtivas arengukavas oli eesmärk raiemaht 12-15 mln tm – Marku Lamp on öelnud, et me ei pea kartma, et raie 15 miljonini läheb ja sellise eesmärgiga ei ole see arengukavasse pandud. Kristel Järve selgitas, et kehtivas kavas on see hinnanguline optimaalne raiemaht.

Asko Lõhmus tõi välja, et esimene häda stsenaariumitega on see, et need lähevad säästliku metsamajandamise piiridest kohati välja ja neid ei ole mõtet edasi lihvida. Teiseks tahtsime algselt teha arengukavakava nii, et see oleks ühtne ühiskondlik kokkulepe. Kui KeM hakkab eelnõud kirjutama, siis see on väga ohtlik tee. Mis saab juhtkogu sisendi andmiseks teha on see, et suur tühimik on praegu üldeesmärkide ja probleemide vahel: kui sõnastame, kuhu tahame jõuda nii majanduslikust kui ka keskkonna aspektist, siis saavad sellest lähtuda ka teadlased. Sellisel juhul sobiks variant kaks.

Andres Tali järv märkis, et ei tasuks keskenduda raiemahu numbrile, vaid see kujuneb nii, nagu me metsi uuendame. Eesmärgiks võib olla ka tootlikkuse ja elujõulisuse säilitamine. Kehtiva kava eesmärgiks oli rangelt kaitstavate alade esinduslikkuse tagamine. Seejuures on raiemaht lihtsalt informatiivne number. Ka uues arengukavas ei peaks keskenduma numbritele, vaid kui küpsete metsade osakaal on suur, siis tuleb neid ka uuendada.

Karel Lember arvas, et kui tahame teadlastele võimalikult täpselt eesmäärke anda, siis mida täpsemalt suudame anda numbreid, seda parem on see sisendiks. Seejuures ei peaks panema vastuolulisi eesmäärke.

Tõnu Ehrpais tegi ettepaneku, et KeM paneb eelnõu kokku ehk toetas varianti kolm.

Asko Lõhmus tõi välja, et kehtivas arengukavas on sõnastatud raiemaht kui pikaajaline prognoos, kuid osades vahearuanetes kui eesmärk.

Linda-Mari Väli tundis huvi, et mida peetakse silmas, kui turg reguleerib raiemahtu – ka turg saab seada piiranguid ehk turg ei saa raiemahtu paika panna. Karel Lember selgitas, et küsimus ongi, kui palju peab reguleerima ja kui palju on see majanduslikult mõistlik. Kui puidu hind on madal, siis ei ole otstarbekas nii palju raiuda ja kui hind tõuseb, siis on ka tulusam rohkem raiuda.

Ülle Läll märkis, et ei tasuks karta KeM-i poolt eelnõu kokku kirjutamist, kuna lähtutakse ikkagi ühisosast. Seega toetas varianti kolm.

Kadri Ukrainski ütles, et toetab samuti varianti kolm, kuna see võtab aluseks ühisstsenaariumi ehk juhtkogu ühised seisukohad, mida sai pikalt arutatud. Samuti ei ole see variant kuidagi vastuolus ja juhtkogu saab protsessi kontrollida.

Asko Lõhmus tõi välja, et variant kolm ei täida ühiskondliku kokkuleppe mandaati. Lisaks puudub usaldus KeM-i vastu. Seega toetas varianti kaks.

Leo Filippov märkis, et variant kolm ei ole kõige õigem, kuna protsess läheb juhtkogu kontrolli alt välja. Ühisstsenaariumis on samuti vastuolusid ja palju segast, mille põhjal ei saa edasiviivat arengukava. Hetkel toetaks pigem varianti kaks.

Tarmo Tüür arvas, et variant kolm on avalikkusele kõige läbipaistvam ja selgem.

Kristel Järve tõi välja juhtkogu käskkirjast juhtkogu tööülesande: juhtkogu on nõuandva õigusega kogu, mille ülesanneteks on juhtida arengukava koostamist, sh kinnitada protsessikava, teha arengukava eelnõu kohta ettepanekuid ja kiita arengukava eelnõu heaks keskkonnaministrile esitamiseks. Seega tuleb eelnõu igal juhul juhtkogsusse tagasi.

Jaan Aiaots selgitas, et keegi peab initsiatiivi ju võtma ja kokku kirjutamise juhtimise üle võtma. Seejuures, kes oleks selleks parem kui KeM, kes on arutelusid juhtinud, teab juhtkogu erimeelsusi ja seisukohti. Seega on kõige mõttekam variant kolm.

Andres Talijärv märkis, et kõige otstarbekam tundub variant kolm. Lisaks mitmetele kohtumistele, koguti juhtkogult ka tagasisidet stsenaariumite kohta. Usalduse suurendamiseks peaks võib-olla KeM juurde võtma ka teadlased ning keskendudagi nii ühele stsenaariumile. Seega viib meid variant kolm kõige paremini sinna, kuhu jõuda tahame.

Jaanus Kangur tõstatas küsimuse, et kas variandi kahe toetajatel on mõõndusi, millega nad on valmis toetama ka varianti kolm.

Leo Filippov tõi välja, et kuna juhtkogu on vaid nõuandev kogu, siis tegelikult nende arvamust arvestama ei pea. Variandis kaks läheb põhirõhk teadlastele ja nad tegutsevad fakti, mitte arvamuste põhisel. See on ka variandi kaks tugevus, et sealt tuleb rohkem fakte, mille alusel saab otsustada.

Asko Lõhmus palus Tarmo Tüüril täpsustada, kuidas variant kolm protsessi läbipaistvust suurendab. Tarmo Tüür selgitas, et antud hetkel toimub sama arutelu, mis 10 aastat tagasi, kui KeM oli juhtinud MAK-i protsessi täielikult tupikusse ja moodustatud suurearvulisele juhtkogule tundus mõistlik sisuliselt kõrvale astuda. Tol ajal moodustati väiksem grupp, kes kirjutas arengukava kokku. Seetõttu oleks see ka läbipaistvam, sest siis on selge, kes kava kirjutas. Läbipaistvuse suurendamiseks võiks juhtkogu laiali saata. Näha on, et eeskätt praegune metsapoliitika seda varianti ka toetab. Kui me muutust ei soovi, mille järele keskkond karjub, siis sobibki variant kolm.

Raul Kirjanen märkis, et toetab varianti kolm: oluline on, mis juhtub juhtkogu järgmisel koosolekul ehk kui kaugele on täiendatud arengustsenaariumit ja mis kujul saame seda edasi arutada. Täna on vaja neli äärmustes stsenaariumit keskele kokku tuua, kui tahame lahendusele jõuda, ja ühisstsenaarium on selleks hea selgroog. Seejuures võiks KeM välja tuua selgroos alternatiivid, kus on jäänud olulised erimeelsused ja need võiksid olla kohad, kus kompromiss leida. Juhtkogu liige lisan, et vaidleks nendele osapooltele vastu, kes ütlevad, et juhtkogu oma mõju ära annab – juhtkogu mõju on väga väike, kui kaks päeva vaidleme, mis on MAK-i edasine protseduur ja sisust räägime väga vähe – nii ei jõua asjale lähemale.

Asko Lõhmus selgitas, et kui me protseduuri ei tunnusta, siis ei saa tunnustada ka selle tulemust: kui oleme algusest lõpuni protsessi tunnustanud, siis on ka tulemuse osas erimeelsusi lihtsam taluda. Kuna KeM on protseduuri mitu korda rikkunud, siis on suur oht, kus juhtkogu suur osa inimesi protseduuri ei tunnista. Kui oleks protsessi järginud algusest peale, oleksime juba kaugemal.

Kristel Järve tuletas meelde, et põhimõtteline MAK2030 koostamise raam lepiti kokku juhtkogu esimesel kohtumisel ja see ei olnud ainult KeM-i poolt üksinda tehtud protsess. Igas etapis on KeM püüdnud võtta teadmisi ka väljapoolt nii, nagu seda on ka soovitud. Kahjuks on sellega kaasnenud ka takerdumisi, kuna sageli jääb teadmistes puudu terviklikust pildist. Seetõttu on ka ministeeriumitel riigis oma roll ning nad juhivad arengute ja strateegiate loomist. Panime detsembris juhtkogule ette valida sõlmküsimumste kaudu koos need alternatiivid, kuna tahtsime, et juhtkogu teeks ise valikud. Praegu oleme tõesti tupikus, kuid kas on õige selles ka kedagi otseselt süüdistada. Igal juhul tuleb edasi minna ka metsaseaduses seatud kohustuste tõttu.

Kristel Järve palus Asko Lõhmusel täpsustada, et kus on KeM protseduuri rikkunud. Asko Lõhmus vastas, et võib teha täisnimekirja kasvõi kirjalikult, kuid esiteks ei lähtunud stsenaariumid probleemidest ja nüüd on stsenaariumid väga ähmased: põhjuseks võib olla, et kaasatute ring nende koostamiseks oli väga väike. Teiseks juhtkogu sisulisi ettepanekuid stsenaariumitele ei arvestatud, vaid ainult vormilisi parandusi. Lisaks mõjuhinnang ebaõnnestus ja siiani ei ole võimalik selle üle arutada. See kõik on järjest juhtkogust mööda elamise viis. Seega tuleb Tarmo Tüüri seisukohale väga suurt tähelepanu pöörata, kes sisuliselt ütles, et võtke oma arengukava ja tehke sellega, mis tahate. Samuti eelmisel kohtumisel ei räägitud KeM-i poolt korduvalt tõtt mõjuhinnangu tegeliku olemuse kohta ja seda saab ka tõestada. Need on põhjused, mistõttu peab KeM uuesti usalduse välja teenima.

Kristel Järve selgitas, et mis puudutab stsenaariumeid, siis nende koostamine oli protsessi kavas sees. Peeter Vihma koostas MAK2030 protsessi ja see oli arutelul esimesel kohtumisel. Juhtkogu liikmete ühepoolseid sisulisi ettepanekuid ei saa KeM omavoliliselt vastu võtta, vaid see nõuab kõigi juhtkogu liikmetega koos arutamist – seda arutelu me käesolevas detsembris juhtkogule pakkusime. Lisaks tundub äärmiselt kummaline juhtkogu liikme poolt sekkuda KeM-i lepingu läbirääkimistesse. Sisu saab jagada siis, kui lepingu läbirääkimised on lõppenud. See on tavaline lepingu läbirääkimiste protseduur, mis on töö teostaja ja tellija vahel.

Tõnu Ehrpais juhtis tähelepanu, et tegemist on sisuliselt meelega protsessi pidurdamise ja ametnike ründamisega, mis sai alguse juba eelmisel kohtumisel.

Leo Filippov märkis, et juhtkogule ei ole tutvustatud kehtiva arengukava tulemusi, et saaks arvestada, mida tuleks uues kavas muuta. Kui KeM pani eelmise kokku, siis võiks seekord keegi teine kava kokku panna. Juhtkogu liige toetas teist varianti edasi minekuks.

Marku Lamp tõi välja, et hetkel head lahendust välja pakkuda ei ole. Natuke on jäänud selline arusaamine, et oleme andnud volituse arengukava eelnõu kirjutada kellelegi, kelles ei ole juhtkogu kokku leppinud – KeM on alati arengukava koostamise juht olnud. Juhtkogul on koordineeriv roll, kinnitada protsess ja koostatud eelnõu keskkonnaministrile esitada. Selleks peab keegi ju selle kokku kirjutama ja Eestis on tavapäraselt seda ametnikud teinud, kaasates võimalikult palju ekspertteadmisi. Arengukava kirjutajaks ei ole pakutud siiani ka ühtegi teist alternatiivi. Juhtkogu selge roll on anda eelnõule tagasisidet ja kirjutaja peab selle arvesse võtma. KeM on olnud kogu protsessi vältel alati avatud, ajakirjanikud on saanud alati tulla, protokollid on avalikud. Ei saa visata lihtsalt õhku, et teadlased kirjutaksid eelnõu – see on ametnike ülesanne teadlasi eelnõu koostamisse kaasata. Sellele võib eelneda erinevaid etappe, nagu variandid üks ja kaks, kuid päeva lõpuks jõuab see tagasi ikka ametnike lauale. Kuna nemad osakavad arvestada ka rahvusvaheliste leppete ja riiklike kavade ning strateegiatega: seda ei saa teha teadlased. Kui visata pall õhku, et keegi teine kirjutab, siis tuleb see ju kokku leppida, kes eelnõu ministri lauale viib.

Linda-Mari Väli märkis, et EMA on algusest peale protsessi sisenenud väga kindlate probleemidega ja üritanud pakkuda konsensust: riigimetsas võiks toimuda majandamine veidi teistmoodi, kaitsealad, kogukonnametsad ja nii edasi. Seda kõike oleme arutanud ebaõnnestunult. EMA jaoks ei ole oluline, kas KeM suudab avalikkusele näida kaasav. EMA eesmärk on, kas need konkreetsed probleemid saavad lahendatud. Edasi võiks minna põhiprobleemi sõnastamisega, milleks on omandi küsimus ning see kokku leppida. Kristel Järve selgitas, et ka see arutelu oli plaanis käesolevas detsembris, kuid mille juhtkogu otsustas ära jätta.

Asko Lõhmus pakkus, et stsenaariumid võiks laualt ära võtta ja selle asemel võiks kas anda mandaadi KeM-le, kes kirjutab stsenaariumi ning juhtkogu täiendab või teine võimalus, et enne seda annab juhtkogu sisendi KeM-le või kellelegi stsenaariumi kirjutamiseks. Oluline, et see sisend tuleb juhtkogult. Stsenaariumid käesoleval kujul tuleks laualt ära tõsta ja siis oleks maas ka mõjuhindamise teema. Seejuures tekib küsimus, et mida konstruktiivselt asemele paneme. Selleks tuleks sõnastada eesmärgid ehk kuhu tahame aastaks 2030 metsanduses jõuda. Kristel Järve küsis, et kas sellisel juhul ei arvesta üldse stsenaariumitega. Asko Lõhmus vastas, et mitte seda, neilt saab võtta osasid, kuid me ei hakkaks neid nelja edasi täiendama.

Jaan Kers tõi välja, et KeM on MAK-i koostamise protsessi hästi juhtinud – kõik on saanud oma arvamust ja ettepanekuid esitada, toimunud on arutelud – midagi kriitilist küll välja tuua ei ole. Edasi tuleks otsida ühiseid seisukohti, milles arvame, et nii on õige ja teha sellest üks stsenaarium. Läheks ühe stsenaariumiga edasi ja seda võiks kokku panna KeM.

Tarmo Porgand nõustus, et ühisstsenaarium on ühisosa eelnevast tööst ja see peaks andma hea aluse KeM-le eelnõu kokku kirjutamiseks. Järgmises etapis saab juhtkogu veel teha alternatiivideks jäänud valikud, kuhu suunas metsandust juhtida. Kui on üks konkreetsem stsenaarium, millele asju juurde panna, siis on ka juhtkogu arutelu tulemuslikum. Juhtkogu liige

toetas varianti kolm edasi minemiseks – kui KeM-le eelnõu koostamise ülesannet ei anna, siis kes oleks veel pädevam ja suuteline seda kirjutama.

Tõnu Ehrpais toetas samuti kolmandat varianti ja nõustus stsenaariumid laualt maha võtma. Asko Lõhmus lisas, et enne kui KeM tööle hakkab, siis annab juhtkogu sisendi. Kristel Järve täiendas, et jaanuar-veebruari KeM kirjutab eelnõu kokku. Asko Lõhmus lisas, et juhtkogu saab anda praegusel kohtumisel sisendi.

Madis Iganõmm pakkus, et äkki annaks igale liikmele sõna, kes millist varianti toetab. Jaanus Kangur tuletas meelde, et juhtkogu arutelud on suunatud pigem konsensuse leidmisele ja hääletamist püüaks vältida.

Paavo Kaimre märkis, et kogu protsess on olnud avalik ja seni oleme keskendunud ainult protsessile, keskenduks nüüd jõuliselt sisule ja eesmärkidele. Stsenaariumid on vaid visioonid, kuid peame jõudma arengukavani. Metsandusnõukogus paar aastat tagasi arutati, et arengukava koostamiseks peaks olema 8-liikmeline ekspertrühm, kuid see on olnud palju suurem. Meil on väga palju lisamaterjali ja selle baasilt saaksime stsenaariumi kokku panna, kus oleksid ka alternatiivid. Juhtkogu liige toetas varianti kolm ja KeM-il tuleks selgelt välja öelda, et kaasatakse ka eksperte.

Peep Arold ütles, et toetab samuti kolmandat varianti: ühiseid punkte on päris palju ja kui eelnõu saab olema valikuvõimalustega, siis oleks kindel tugi ees.

Imbi Henno selgitas, et lõpuks kirjutab ikkagi KeM arengukava kokku ja kui kahtlustatakse ning ei usaldata, siis tuleks nimetada KeM-il ka eksperdid, keda nad töösse kaasavad. Toetas kolmandat variandi edasi minemiseks.

Veronika Valk-Siska toetas samuti varinat kolme: see on kõige optimaalsem. Oluline on MAK siduda ka teiste kavadega, k.a Eesti 2035. Kui arengukavale tulevad juurde ka rahanumbrid, siis alles arutelud lähevad tuliseks, kuna eesmärkide ellu viimiseks on vaja nii ministeeriumide kui ka erasektori vahelist koostööd. Sõlmküsimuste arutelud oleksid tegelikult veel vajalikud.

Asko Lõhmus pakkus, et võimalik on kolmanda variandiga edasi minna, kui olemasoleval kujul stsenaariumid laualt maha võtta. Selleks, et protsess oleks läbipaistev ja juhtkogu saaks kaasa rääkida, peaks see olema jaotatud väiksemateks etappideks: esmalt minnakse tagasi probleemide juurde ja KeM koostab juhtkogule täpsemad eesmärgid, mida soovime aastaks 2030 saavutada ja kui juhtkogu suudab selles kokku leppida, siis on KeM-il olemas mandaat eelnõu koostamiseks.

Raul Kirjanen arvas, et esiteks võiks teha KeM või keegi teine ülevaate, kuidas MAK seostub teoste arengukavadega. Teiseks, ühisstsenaarium, milles oleme juba kokku leppinud ja 10 tööpäeva arutanud, siis selle lault maha tõstmine oleks küll kahju ning ei saa nõus olla. Selgroona peaks sellest kindlasti lähtuma. Asko Lõhmus lisas, et ühisstsenaariumit laualt maha

ei viskaks. Marku Lamp täiendas, et seosed teiste arengukavadega on kohustuslik osa MAK-st. Linda-Mari Väli tõi välja, et sellisel juhul tuleb aluseks võtta ka pühapaikade arengukava.

Tarmo Porgand märkis, et juba kõlab kompromiss päris hästi. Kui jagada kogu protsess ka etappideks, siis ei tohiks tekkida olukord, kus midagi ära otsustatakse ja juhtkogu on edasi kaasatud. Püüaks visioonina sõnastada 2030 eesmärgid, need võivad üle tulla ka teistest kavadest.

Kristel Järve täpsustas, et etapiviisiline lähenemine on väga hea, kuid seejuures peab hästi läbi mõtlema, mis hetkel selgroog valmis on. Kui hakkame KSH-d tellima, siis peaks eelnõu kavand valmis olema. Kristel Järve palus selgitada, et kuidas probleemidele täpsemaid eesmärke sõnastada.

Asko Lõhmus selgitas, et tekitada tuleks tagasisidestus mehhanism, kus eelnõu tekstis on võimalik kontrollida, kas see lahendus viib eesmärgini või ei. Üldistusaste võiks olla näiteks: „kliimapoliitiliselt on Eesti metsanduse peamine eesmärk aastaks 2030 jõuda ... kuhu“ – siis on võimalik hiljem arutada asi täpsemaks. Kristel Järve lisas, et natuke peab mõtlema, kuidas neid eesmärke seada: kas teeme metsanduse arengukava eesmärgid või kordame kliimapoliitika põhialuste eesmärke. KeM-i ettepanek oli eesmärgistamisel lähtuda *Forest Europe* (FE) raamistikust ja nii on ka MAK-i koostamise ettepanekus. Asko Lõhmus täiendas, et FE probleem on see, et need on mõõdikud, mitte eesmärgid. Mõõdiku kaudu püüame eesmärgi saavutamist jälgida, kuid mõõdik ise ei ole eesmärk. Seetõttu tuleks eraldi sõnastada eesmärgid.

Raul Kirjanen tõi välja, et erinevatest probleemipüstitustest, mis enne juhtkogu kohtumist toimusid, tuleks valida välja need teemad, mis juhtkogule tunduvad olulised. Seega, kui juhtkogu on jõudnud arusaamisele, et see ei ole enam nii oluline probleem, siis ei pea seda MAK lahendama.

Asko Lõhmus märkis, et probleemi kirjelduste protsess on tänaseks lõppenud. Praegu saame probleemidele leida lahendusi ja kui järgmise arengukavaga neid lahendusi ei leia, siis ei saa sellepärast veel probleemi tühistada.

Marku Lamp selgitas, et kolmanda variandi puhul teeme eelnõu põhinedes ühisstsenaariumil, täiendame seda stsenaariumite valikutega ja siis anname tagasi juhtkogule võimalikult palju eesmärke, mida tahame kavaga saavutada. Seejuures esmalt arutame juhtkogus näiteks suurte eesmärkide üle ja siis etapiliselt saaksime minna teemapõhiste alaeesmärkide juurde. Ühtlasi saaks võtta aluseks erinevad stsenaariumid, mille pealt eesmärgid üles ehitada. Ühtlasi annab see võimaluse, et meil on taustal eelnõu versioon ja KSH tegija saab sellega tegeleda ning etapiliselt täiendada juhtkogust tulnud eesmärkidega.

Asko Lõhmus lisas, et ühisstsenaarium on hetkel üsna hambutu ning tegelikult tuleb seda sisustada ja täiendada – kava teevad informatiivseks just täiendused. Kõik, milles oleme juba

kokku leppinud, ei tohiks küll välja jätta ja kui on tekkinud vastuolusid, siis tuleb neid uuesti arutada. Paavo Kaimre nõustus, et kokkulepped on olulised, kuid ühisstsenaarium on suhteliselt sisutühi.

Juhtkogu sõnastas edasiminekukuks järgmise otsuse: KeM koostab MAK2030 eelnõu, jättes vajadusel valikuid kriitilisematesse kohtadesse. MAK2030 eelnõu arvestab/põhineb ühisstsenaariumil ja MAK2030 algatamise ettepanekul. Kaasatakse teadlasi ja eksperte spetsiifilistesse küsimustesse. Seejärel juhtkogu tagasiside, aga paralleelselt alustatakse mõjude hindaja leidmisega MAK2030 eelnõule.

Andres Taliäär märkis, et mõjude hindamine peaks toimuma juba protsessi algusest peale, et juhtkogu saaks kohe KSH tegijalt tagasisidet ehk et juhtkogu tuleb uuel aastal kokku ja KSH tegija on kaasatud. Kristel Järve täpsustas, et midagi peab enne KSH tegija leidmiseks valmis olema.

Asko Lõhmus tõi välja, et on veel terve rida konsensuslikke asju, mis on ühisstsenaariumist puudu. Raul Kirjanen lisas, et juhtkogu ei ole paljude probleemidega tegelenud, rääkimata lahenduste leidmisega. See, mida juhtkogu on arutanud ja kokku leppinud, on ühisstsenaariumis.

Asko Lõhmus tõstas küsimuse, et kas eesmärkide etapil võiks olla ka ajaline raam, millal juhtkogu need saab ja et jääks piisav aeg, nädal, tutvumiseks. Tarmo Tüür pakkus, et juhtkogule võiks KeM eesmärgid saata 1. veebruariks. Kristel Järve vastas, et natuke tahaks enne mõelda.

Andres Taliäär märkis, et mõjude hindaja tuleks leida varem kui märtsis, ta võiks kohe alguses kõrval olla. Marku Lamp lisas, et mõjude hindaja püütakse leida varem.

Kristel Järve täiendas, et siis lähtume sellest, et ei tee eelnõu kavandit ja anname sama ülesande, mis praegu. Sellel on väga suur erinevus, kas otsime jaanuaris mõjuhindaja mitte millegi peale või kuulutame KSH hanke välja märtsis, eeldusel, et neile on mingi põhi alla pakkuda.

Tõnu Ehrpais tõi välja, et oluline on mitte minna protsessi algusesse tagasi.

Jaan Kers lisas, et võiks teha kava mustandi valmis ja siis saab edasi arutada.

Asko Lõhmus märkis, et kokklepe seisnes eelnevalt selles, et kolmandat varianti täiendatakse, kuid te ei ole enam selle variandiga nõus, kui need täiendused ära võetakse. Juhtkogu liige ei teotanud mõtet, et KeM üksi mustandi valmis teeb. Jaan Aiaots nõustus, et juhtkogule peab jääma võimalus oma arvamuse avaldamiseks teatud etappides.

Kristel Järve ütles, et ei saa hetkel hästi aru, mis etapid need olema peaks ja millal juhtkogu taas kohtuda tahab.

Tarmo Porgand selgitas, et kujutades ette arengukava kirjutamist, siis selleks, et sisustada arengukava meetmetega, kuidas tahame jõuda sihini, siis peavad olema algsed eesmärgid püstitatud. Seega esimene asi on probleemide kaardistamine, siis konsolideerida lahendused ja eesmärgid ning alles siis järgneb sisu ehk eesmärgid, meetmed, ressursid. Mõjude hindamine läheb kokku meetmete plokiga.

Tarmo Tüür märkis, et eraldi võiks KSH hindaja leidmise lähteülesande kooskõlastada juhtkoguga. Senistel hangetel on lähteülesanne saadetud juhtkogule informatsiooniks, kuid põgusal läbivaatamisel selgub, et näiteks ekspertrühma moodustamisel ei ole nõutud kliima ja süsiniku eksperti. Seega võiks juhtkogu lähteülesandele sisendit anda. Marku Lamp nõustus lähteülesande kooskõlastamisega juhtkogus, kuid lisas, et seejuures ei tea, kas suudame konsensuslikult kõigi tagasisidet arvestada.

Raul Kirjanen toetas samuti etapiviisilist lähenemist. Kui KeM-le panna kõik algmaterjalid jälle lauale, siis ei ole juhtkogu justkui midagi teinud. Seega peaks lähtuma ikka ühisstsenaariumist ja kõiki algmaterjale ja muid dokumente ei peaks eraldi välja tooma, kuna nendega peab nagunii arvestama. Marku Lamp täiendas, et algatamise ettepanekust tuleb lähtuda ja seejuures ka ühisstsenaariumist.

Juhtkogu sõnastas edasi minemiseks järgmise otsuse:

KeM koostab MAK2030 eelnõu, jättes vajadusel valikuid kriitilisematesse kohtadesse.

MAK2030 eelnõu arvestab/põhineb ühisstsenaariumil ja MAK2030 algatamise ettepanekul. Kaasatakse teadlasi ja eksperte spetsiifilistesse küsimustesse. Seejärel juhtkogu tagasiside, aga paralleelselt alustatakse mõjude hindaja leidmisega MAK2030 eelnõule.

- jaan-märts 2020 – KeM koostab etapiviisiliselt MAK2030 eelnõu, pakkudes juhtkogule eesmärkide valikuid 1. veebruariks, juhtkogu tagasiside, kohtumised?
- märts 2020 – otsitakse mõjuhindaja (KSH ja muude oluliste mõjude hindamine), lähteülesanne saadetakse eelnevalt juhtkogule arvamuse avaldamiseks
- aug-sept 2020 – juhtkogu arutab mõjuhindaja vahearuande tulemusi, esitab eelnõu keskkonnaministrile
- sept-okt 2020 – MAK eelnõu EISis
- nov 2020 – KSH ja muude mõjude hindamise lõpp, MAK2030 eelnõu esitatakse VV-le ja edasi liigub see Riigikokku (vastuvõtmise aeg tõenäoliselt 2021 aasta algul)

Juhtkogu otsustas 18. detsembri kohtumine ära jätta.

7. Muud küsimused (ELKSi ettepanekud metsanduse põhiprobleemi, metsanduse põhiprotsessi ja mõistete teemarühma kohta, Keskkonnakomisjoni ettepanek)

Leo Filippov selgitas Looduskaitse Seltsi ettepanekuid MAK2030-le: esiteks tuleb koostada MAK-is kasutatavate mõistete terminoloogia peatükk, kuna paljud terminid tekitavad möödarääkimisi ja segadust. Peatüki koostamiseks võiks moodustada vähemalt neljaliikmelise töörühma, kus oleksid esindatud neli MAK-i valdkonda. Teiseks, tuleks sõnatada MAK2030 põhiprobleemi, mida lahendame ja selleks tuleb aru saada Eesti metsanduse põhiprotsessist ehk

miks meil üldse metsandust vaja on. Selleks võib olla näiteks metsakasvatuse või jahimetsandus. Põhiprobleemiks võib olla, et praegune praktiline metsamajandus ei ole jätkusuutlik või ei toeta põhiseaduse mõtet ja eesmärki. Kui põhiprobleem on paigas, siis saame hinnata olemasoleva ja uue MAK-i tagajärgi ja tulemusi.

Jaan Kers märkis, et neid probleeme on juba pikalt arutatud. Teadlaste poolt on tehtud alusuuring, teada on kehtiva MAK-i vahetulemused – need on alused, mida KeM saab aluseks võtta ja mille põhjal ühisstsenaariumit täiendada. Mõjude hindamisel saame selle juurde tagasi tulla, kas probleemid leiavad MAK2030-s ka lahenduse. Seejuures ei saa arengukava tegeleda hetkeprobleemidega, see on ikkagi pikema visiooniga dokument ja seetõttu on oluline paika panna eesmärgid.

Asko Lõhmus selgitas, et pika metsanduse ajalooa Rootsisis on olnud kolm ühiskondlikku kokkulepet ning nüüd ollakse neljanda lävel. Need kolm kokkulepet on olnud: 19. sajandil, kui debateeriti, kas suurtel metsaettevõtetel on ka korporatiivne vastutus kogukondade ees; teine debatt oli pärast teist maailmasõda, kui sisuliselt ühiskond otsustas saada heaolu ühiskonnaks ja tekkis intensiivmetsandus; kolmas tekkis 90ndatel, kui nähti, et intensiivmetsandusel on ka oma pahupool ja teatud eesmärgid jäävad saavutamata. Nüüd on rootslased jõudnud järelduseni, et ka senised seadusemuudatused ei ole viinud eesmärgini, ning sihiks on võetud n-ö *reflexive forestry* ehk metsandus, mis on ühiskonnaga pidevas kontaktis ja sealt saab pidevalt tagasisidet. See võiks ka meile olla mõtteaine ja eeskuju, kui räägime, et metsandus võiks täita ühiskondlikke eesmärgi. Seetõttu on hästi oluline, et meil on metsanduses toimivad tagasisidestamise mehhanismid ning ei saa seada ka väga jäike eesmärgi, sest maailm muutub ja ei tea, mis meid kümne aasta pärast ees ootab.

Marku Lamp märkis, et ajanappuse tõttu võetakse antud päevakorrapunkti teemad edasisse protsessi kaasa ning arutatakse järgmisel kohtumisel edasi.

8. Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu ettekanne

Tõnu Ehrpiais tegi ettekande Ernst&Young-lt tellitud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslikust mõju analüüsist. Töö eesmärk oli analüüsida metsa- ja puidusektori rolli Eesti majanduses ja selgitada välja metsa- ja puidusektori mõju potentsiaalne muutus erinevate raiemahtude ning sektori struktuuri muudatuste korral.

Asko Lõhmus küsis, et millel põhineb arusaam, et meil on stabiilne majanduslik efekt raiemahul. Ajalooliselt SKP kasv metsasektoris ei ole otseselt seotud raiemahuga. Ehk küsimus looduskaitse seisukohalt on, kuidas teha väiksema mahuga puidust rohkem asju. Tõnu Ehrpiais vastas, et raiemahul põhinevad otsused ja investeeringud. Eestist välja läheb paberipuit, kuid ülejäänud kasutatakse kohapeal.

9. Asko Lõhmuse ettekanne

Asko Lõhmus tegi ettekande elurikkuse kriteeriumist säästlikus metsamajanduses. Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitse ja edendamine on säästva metsamajandamise osa. FE

bioloogilise mitmekesisuse indikaatorid on puudulikud, kuid enamik kasutatavaid hõlmab Eestis negatiivseid trende. Kõige probleemsemad on piiranguvööndite ja tulundusmetsade pöördumatu elupaigakadu.

Andres Tali järv küsis, et millest tuleb puistute pindala nii suur erinevus 1948. aastal. Asko Lõhmus vastas, et vahe tuli sellest, mida metsaks loeti. Kuni 1948. aastani kasutati aerofotosid.

Raul Kirjanen tõi välja, et Jaan Liira tutvustas eelmisel juhtkogu kohtumisel arengustsenaariumeid ja ütles, et kõik stsenaariumid vastavad säästliku metsamajandamise kriteeriumitele. Asko Lõhmus märkis, et Jaan Liira oli öelnud, et stsenaariumeid saab teha nendele kriteeriumitele vastavaks. Raul Kirjanen tundis huvi, et kuidas siis neid vastavaks teha saab. Asko Lõhmus vastas, et näiteks tasakaaluga: mida intensiivsem metsade majandamine, seda suurem kaitse – see on eraldi teadustöö, kuidas täpsemalt.

Tõnu Ehrpais küsis, et kas raiesmike pindala on 2019. aastal 16-18 %. Asko Lõhmus vastas, et see on raiejärgselt tekkinud ala, mis ei ole saavutanud 30% võrade liituvust. Tõnu Ehrpais märkis, et soovib saada sellele KeM-i kommentaari, kas see fakt vastab tõele.

Kristel Järve tundis huvi, et kas välja toodud järeldus, et 50 aastat läheb põlismetsade liikide taastumiseks, on ühe liigi näitel või hõlmab see töö midagi ülevaatlikumat. Asko Lõhmus vastas, et tegemist on tõesti ühe konkreetse juhtumiga, mille üle saame uhked olla. Veel enam, kuna põlismetsa liikide taastumist ei ole varem dokumenteeritud.

Asko Lõhmus palus ettekannet mitte jagada, sest see sisaldab veel avalikustamata materjali.

10. Bert Rähni ettekanne

Bert Rähni tegi ettekande loodusturismi majandusmõjudest ja metsandusest.

Andres Tali järv küsis, et kuidas on Sveaskogi 1 mld Rootsi krooni turismiga seotud. Bert Rähni vastas, et see ei olegi turismiga seotud, see on Rootsi metsamajandusorganisatsiooni dividendid riigieelarves.

Jaan Kers tundis huvi, et millistel arvutustel põhineb EAS-i 40%. Bert Rähni vastas, et see on EAS-i hinnangul, kui paju turistidest keskmiselt looduses viibis. Jaan Kers täiendas, et kuidas see täpsemalt fikseeritakse, kes neist looduses käib. Bert Rähni vastas, et selleks tehakse piiriuuringud ja küsitlusi.

Tõnu Ehrpais küsis, et kas äkki on võimalik MAK-i raames seda teemat täpsemalt uurida, kuna loodusturismi andmeid on väga raske saada. Bert Rähni vastas, et selline uuring on MKM-il plaanis.

Raul Kirjanen tundis huvi, et kui loodusturism oleks üks ökosüsteemiteenus, siis kuidas ja kes peaks näiteks infrastruktuuri kasutamise eest selle omanikule raha maksma. Bert Rähni vastas,

et seetõttu ongi tunduvalt lihtsam loodusturismi teha riigimaal. Eramaad on see näiteks soomlastel väljatöötamisel ja seejuures uuritakse, kas saab mingit mudelit ka Eestis kohandada. Infrastruktuuri kasutamine eramaal on kokkuleppe küsimus.

Asko Lõhmus küsis, et kas on mõni vastuväide, et miks Eestis kaitsealadega ei saaks piirduda või tuleks arendada just kaitsealade infrastruktuuri. Bert Rähni vastas, et kaitsealade osakaal on küll suur, kuid infrastruktuur on suhteliselt kehv. Asko Lõhmus täiendas, et hea oleks, kui teaksime rohkem ka turistide sihtkohti. Bert Rähni vastas, et palju käiakse rahvusparkides ja kaitsealadel.

11. Päeva kokkuvõte

Marku Lamp võttis kohtumise kokku ja tänas esmalt kõiki ettekandjate tegijaid. Ta märkis, et juhtkogul oli edukas konsensuse otsmise päev. Sellele aitasid kindlasti kaasa ka arutelujuhid Arno Baltin ja Jaanus Kangur. Kohtume uuel aastal ja häid pühi!

